

MÁTRAI KÉPESFÁK NYOMÁBAN

Írta és fotók:
Szigeti Ferenc
Albert

Országszerte találkozhatunk úgynevezett képesfákkal, amelyeket gyakran szent fának vagy Mária-fának is neveznek. A Mátra kevésbé járt keleti gerincén pedig éppenséggel több is látható még e különleges kulturális örökségünkből, kiváló, ünnepi alkalmakhoz is méltó túratematikát kínálva ezzel.

Mátrának a népszerű turistaközpontoktól távol eső, keleti gerince sok túrázó kedves helye. Én azért szeretem különösen, mert hazánk egyetlen igazi gerincútja ez. Bár a lánchegységek olykor kitett gerincein vezető ösvények adrenalinnövelő hangulatát azért ne keressük itt, de középhegységi viszonyok között igenis látványos az északi oldal több helyütt megfigyelhető leszakadása, miközben folyamatosan azt látjuk, hogy mennyire eltérő tájakat választ el egymástól a Mátra hegylánca. Délre az Alföld végtelen rónaságát, északra pedig az erdővel borított hegy- és dombhátak párába vesző sokaságát pásztázhatjuk tekintetünkkel. A Markazi- és a Domoszlói-kapu, valamint a Jóidő-nyak – ha jobban belegondolunk – hazánk egyedüli hágói, azaz olyan útjai, amelyeken keresztül túl lehet jutni egy tájegységeket elválasztó hegyláncon. Valóban történelmi hangulatú utak vezetnek fel e helyekre, s bizony könnyű elgondolni, hogy a régi időkben milyen fontos szerepük lehetett, hiszen a Mátra hegyormai akkoriban a mainál jóval jelentősebb akadályt képeztek az utazók számára.

A természet e nagyszabású díszletei között könnyű abba is belegondolni, hogy a környék vallásos népsége miatt aggatott szentképeket a fákra e sokszor búcsújárás céljából is használt utak mellett, amelyek aztán pihenőhelyként és imahelyként is szolgáltak. A néphagyomány

MÁRIA-KÉPEK A MÁTRÁBAN JELVÉNYSZERZŐ TÚRAMOZGALOM

A salgótarjáni Kreicsi Gábor által életre hívott túramozgalom 2000 óta működik, célja a Mátra keleti részén található négy fohász hely felkeresése egy túranap során (27,6 km a teljes táv). A túra útvonala: Mátraháza ↔ Kékestető ↔ Markazi-kapu ↔ képesfa a Hatra-patak-tető alatt a zöld sáv turistajelzésen ↔ Hármashatár ↔ Domoszlói-kapu ↔ képesfa a Závóz-völgyben (piros sáv) ↔ Domoszlói-kapu ↔ Mária-kép a Csurgó-kútnál (kék forrás jelzés) ↔ Szederjese-tető ↔ képesfa a Jóidő-nyaknál ↔ Recsk vasútállomás. A mozgalom előzményeként az kétszer teljesítménytúráként is megrendezésre került (1999-ben és 2000-ben).

Regisztrálási helyek: 1. Mátraháza: OKT-bélyegző; 2. Kékestető: OKT-bélyegző; 3. Sas-kő: az építetők neve; 4. Mária-kép (Hatra-patak-tető): a hologramos kép keretének színe; 5. Hármashatár: OKT-bélyegző; 6. Oroszlánvár: a Várak a Mátrában túramozgalm kódja; 7. Mária-kép (Závóz-völgy): a rézkarcos képen Mária köpönyegét tartó személy megnevezése; 8. Mária-kép (Csurgó-kút): az oszlop állításának időpontja; 9. Recsk: a település bélyegzője

A túra igazolása bélyegzéssel, illetve a kérdések megválaszolásával történhet. További információ: +36-30/244-5648

pedig idővel felruházta ezeket csodatévő erővel, a helyi legendák a fáknál történt csodás eseményekről mesélnek.

FAKÉP ÉS KÉPESFA

A néprajztudomány alapvetően dunántúli népszokásként írja le az idős fákra aggatott szentképek, Mária-képek hagyományát, amelyekhez a környékbeli lakosság rendszeresen elzarándokol, virágot visz, ahol imádkozik, a fák maguk pedig a helyi hitélet fontos elemeivé válnak. Nem kell tudósnak lennünk ahhoz, hogy felfedezzük a szokás feltételezhetően pogány eredetét, amely később átöröklődött a keresztény népi hitéletbe is. Ezt erősíti, hogy bár nálunk a Mária-képek elhelyezése alapvetően katolikus hagyomány, a szokás ortodox területeken is ismert, továbbá a hinduk és a buddhisták is hasonló módon tisztelik a szent fákat.

A képesfa tehát megkapó módon egyesíti a vallási és a természeti értékek tiszteletét, s egy olyan világkép örökségének számít, amelyben a természet és az ember még a mainál jóval szorosabb harmóniában élt. Gondoljunk csak

Mária-fa Markaz felett (balra) és a hologramos kép a Hatrapatak-tető alatt (jobbra)

bele, hogy micsoda út volt például egyedül egy szekérrel átkelni a Mátra gerincén, ahol megannyi baleset történhetett, és útonálló is az emberre törhettek. S az ember egyedül volt – szüksége volt hát a hitére.

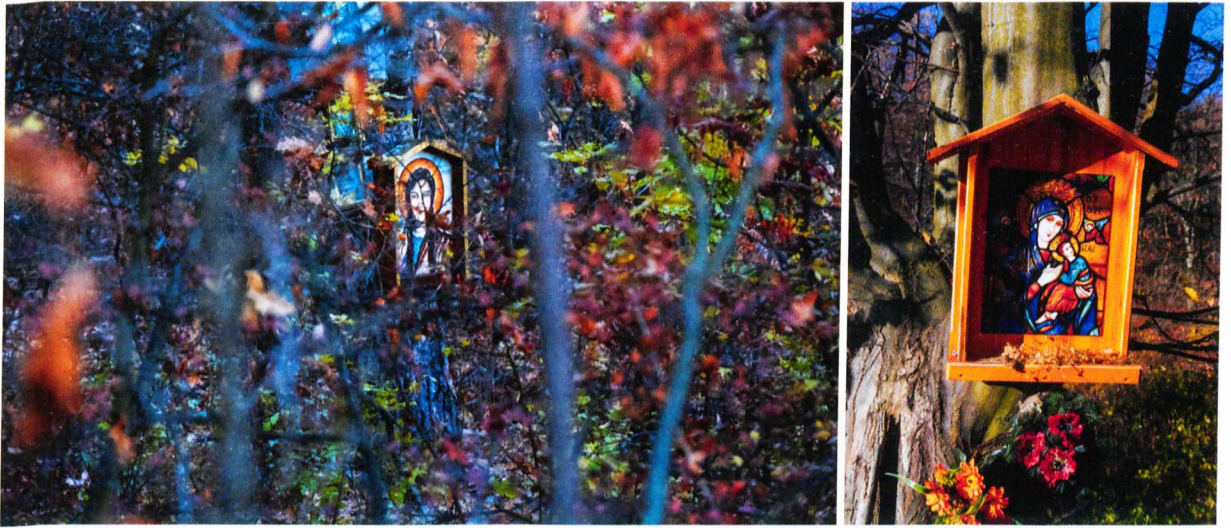
A képesfákat sok helyütt ma is gondozzák, így a Mátrában is. Az első képet akár egy második is követheti a szomszédos fán, gyertyákat, díszeket, fohászokat találunk a legtöbbször.

A szép üzenet még ideálisabb pihenőhellyé teszi a képesfát a Hatrapatak-tető alatt

FAKÉPNÉL HAGYLAK

Balázs Géza egyetemi tanár szerint a szólás eredetét az 1930-as években félremagyarázták. A faképet a bejárati ajtón elhelyezett bálványként értelmezték, s ezzel magyarázták a szólás eredetét (búcsút vesz a kapufától vagy a kapubálványtól). Véleménye szerint a váratlanul, köszönés nélkül való távozás sokkal inkább a települések határában, útelágazásoknál ma is sok helyütt látható, gyakran szentképekkel kiegészített fakeresztekre utal, amelyek a búcsúzás tipikus helyszínei voltak. A sokszor fájdalmas, akár hosszú időre szóló elválás helyszínei, ezt is jelentette a szólás eredetileg, s csak később nyerte el az indulatból való távozásra utaló jelentését.

Somogy megyében van a legtöbb képesfa, de a természetjárók számára a legismertebb minden bizonnyal a Dömös felett, a Rám-szakadék felé vezető út mentén álló fa. A Börzsönyben vagy éppen Budapest határában, a Kakukk-hegyen is találunk Mária-fát. Sőt, a Dél-balatoni Természetvédelmi Egyesület pár éve egyfajta mozgalmat indított, hogy országsszerte feltérképezzék e jeles fákat, felhívva a figyelmet különleges örökségünkre.

AHÁNY FA, ANNYI SZENTKÉP S ANNYI ERDEI HANGULAT

Miután Mátraházáról indulva megmásszuk a Kékest, majd megcsodáljuk a Mátra talán legvadabb hegyormát, a Sas-köt, látványos úton ereszkedünk le az OKT nyomvonalán a Markazi-kapuba. Innen rövid kitérővel, a zöld sáv jelzésen érjük el a Mátra festői oldalgerincén álló első Mária-fát. Az erdőgazdasági út szélén, a nyeregben strázsáló faóriás padokkal ellátott kegyhelynek ad árnyékot. A Mária-fa talán az erdőben dolgozó emberek vagy az itt utazó kereskedők fohásza volt az oltalmazó Szűzanyához. A terebélyes fán két szentképet láthatunk: a régebbi kép szép üzenettel fogadja a természetjárókat, a 21. századi, hologramos képen pedig egyszerre néz ránk Jézus és Szűz Mária. A térképet kutatva egyébként több képesfát is találunk a Markaz feletti erdőkben,

Az új képek árulkodnak arról, hogy élő hagyományról van szó: képesfa Markaz felett (balra), illetve a Závó-völgyben (jobbra)

csak jellemzően nem a turistautak mentén, úgyhogy ez egy másik – szintén kiválóan ígéretes – túra tematikája lehet.

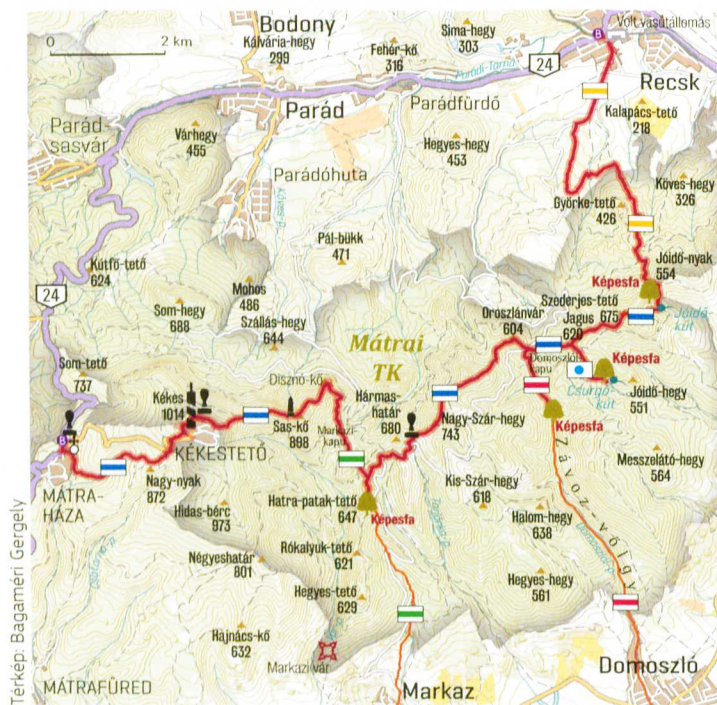
A Mátra keleti gerincének szerintem leglátványosabb csúcsát, a Nagy-Szár-hegyet, majd az erről az oldalról nem annyira izzasztó kapaszkodóval elérhető Oroszlánvárat megmászva érkezünk a Keleti-Mátra másik nagy hágójába, a Domoszlói-kapuhoz. Az egyébként nagyon hangulatos, Domoszlóra vezető Závó-völgybe beereszkedve (piros sáv) egy körülbelül 1 kilométeres kitérővel érjük el második fánkat, illetve fáinkat. Itt is két képet látunk ugyanis, csak a nagyon újszerű, kellemes hangulatú fakép az út egyik, a régebben kihelyezett kép az út másik oldalán található.

Sok helyütt több képet találunk egy helyszínen, ahogy itt, a Závó-völgyben is

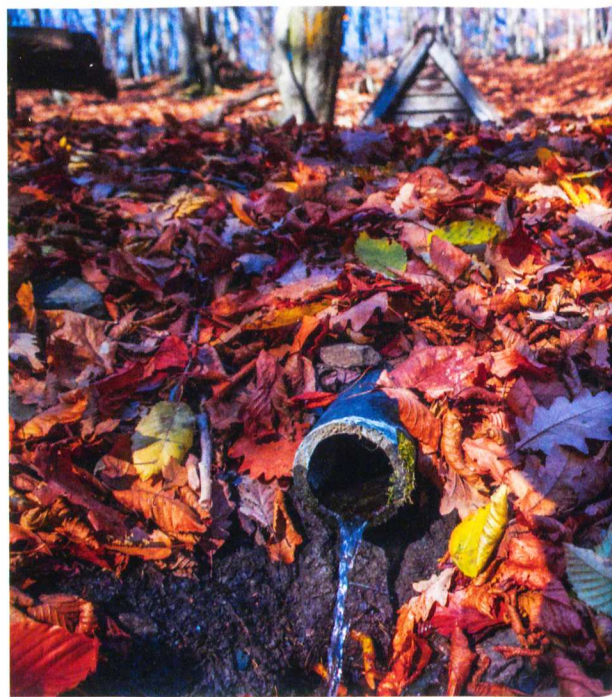

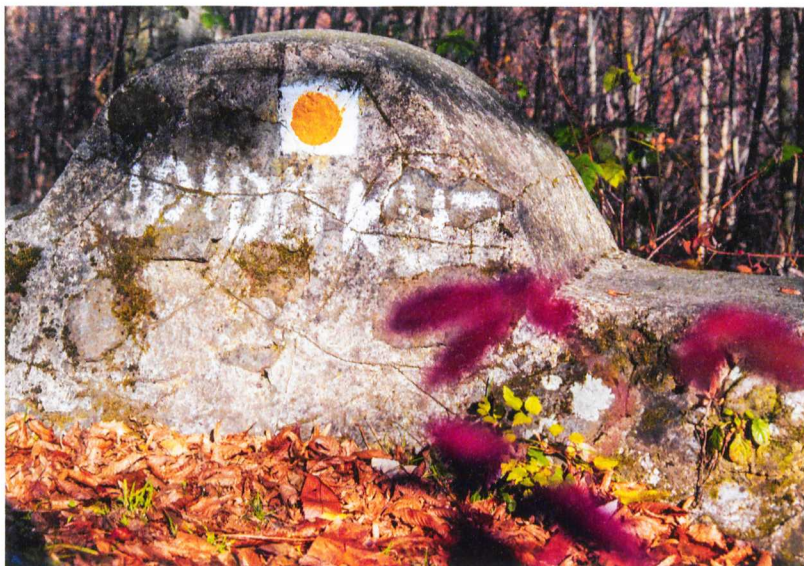

A főgerincről kisebb kitérővel érhető el az 1995-ben foglalt Szegediek kútja

Térkép: Bagaméri Gergely

Az elapadt
Jóidő-kút és
a közelében
található
képesfa
Mária-képe

A gerincre visszatérve az OKT-val együtt megmásszuk a Jagust, hogy annak hangulatos vadászháza mögött ismét ereszkedni kezdjünk. Harmadik célpontunk a Csurgó-kút roppant hangulatos, bővizű forrása, ahol harmadik szentképünket találjuk. A padokkal ellátott pihenőhely a kopjafán elhelyezett képpel, valamint a vadregényesen induló patak völgygel valóban idilli, csendes szemlélődésre hívó hely,

ahol jó eséllyel nem fogják tömegek zavarni áhítatunkat. Hogy a mátrai faképeket mennyire gondozzák a helyiek ma is, jelzi, hogy a túraleírás szerint ezt a képet a kishánaiak helyezték ide, hogy pótolják a Jóidő-nyaknál található, az idők során megrongálódott szentképet. Azóta pedig gondos kezek a túra utolsó szentképét is egy újabbra cserélték.

A főgerincre visszakapaszkodva következő csúcsunk a Szederjes-tető, ahol egykoron vár állott, s az öreg fák alól még utoljára viszapillanthatunk a Kékes és a Galya-tető innen nézve monumentális hegytömegére. A csúcsot követően meredek lejtőn érjük el a Kishána felől érkező szekérutat, amely a beszédes nevű Jóidő-nyakon hág át a főgerincen Recsk irányába. A forrás sajnos már nem működik, de továbbhaladva, a hágó előtt pár lépéssel meglátjuk az új szentképet, ráadásul szerintem mind közül a legszebbet, amelynek kissé bizáncias hangulata szintén a történelmi időkbe repít. Amikor ezt az utat is gyakran járták minden bizonynal, tele aggodalommal, talán félelemmel is. A fa alatt elmerengve könnyű elképzelni, hogy akkoriban máshogy tekintettek a természetre, amit nagyon jól kifejez az is, hogy a képesfákat olykor őrfáknak nevezték. ■

A bővizű
Csurgó-kút
a képesfával
szintén
szemlélődésre
ösztökél